

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א שנאמרו בסעודת פורים קטן תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף פ"ב

איש יהודי היה בשושן הבירה, ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש, איש ימיני, אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה (אסתר ב-ה). בגמרא (מגילה יב:) קרי ליה יהודה אלמא מיהודא קאתי, וקרי ליה ימיני, אלמא מבנימין קאתי. ומשני אביו מבנימין ואמו מיהודה ע"ש.

ונראה על פי מה שכתב בתפארת שלמה (רמזי פורים) לבאר מה משמיענו בזה אשר הגלה עם הגולה, והלא כל ישראל גולים היו. אך הנה אמרו רז"ל (מגילה יב.) מפני מה נתחייבו שונאי ישראל כליה, מפני שנהנו מסעודה של אחשורוש. הענין הוא, כי אמנם כל איש ישראל מחויב להיות מיצר ודואג בלבו תמיד על צער גלות השכינה אשר בקרבנו, ולא ירהב בנפשו כי טוב לו לאמר שלום עליך נפשי אכול ושתה כו', כי מה לך לאכול ולשתות ולהתענג בדשן נפשך ואתה אסור בכבלי הגלות, וכביכול הוא אסור בויקים ושמו מחולל בגוים זה ח"י מאות שנה. ובוזה היה חטא אותו הדור, שנהנו שם מסעודתו של אותו רשע, ושכחו את קלון בית ד' הנתנים בין העכו"ם. אך מרדכי היה יהודי אשר הגלה עם הגולה כו', כי היה תמיד דואג ומיצר ונאנח על הגולה, וזה אשר היה תמיד עם הגולה עם יכניה וכו' ע"כ.

והנה אמרו (שם) והאי תנא סבר ירושלים לא נתחלקה לשבטים, דתניא אין משכירין בתים בירושלים לפי שאינה שלהן ע"כ. והטעם שלא נתחלקהיא משום דאיתא בספרי על הפסוק (דברים יב-ה) המקום אשר יבחר ה' אלקיכם 'מכל שבטיכם', ומשום כך נשארה ירושת כל ישראל. ולכאורה לפי זה די שמקום המקדש לא נתחלק, ולמה לא חילקו כל ירושלים. ועוד דהא אמרינן (זבחים נד:) וילכו דוד ושמואל וישבו בניות ברמה (שמואל א יט-יח), שהיו יושבין ברמה ועוסקין בנויו של עולם [למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה] וכו', לא הוו ידעי דוכתיה היכא וכו' ע"ש. ואם כן רק בימי דוד נתגלתה מקום המקדש, ולמה השאיר יהושע עיר ירושלים ולא נתחלקה. אך חדא קושיא מתורצת בחברתה, דסבירא ליה שהיו יודעין בקבלה שמקומה היא בירושלים, אבל לא ידעי מקומו המדוייק, ועל כן לא נתחלקה ירושלים בכלל, כי לא ידעו מקום המקדש.

והנה ברמב"ם (ה' בית הבחירה ז-יד) כתב בסתם אין משכירין בתים בירושלים, ומבואר שהאסור הוא גם בכל השנה. אמנם ברש"י (מגילה כו.) כתב, דאין משכירין את בתיהם לעולי רגלים אלא בחנם נותנין להם ע"כ. ויש להבין כיון שלא נתחלקה ירושלים לשבטים, הרי זה רשות של כל ישראל, ולמה יוכל להשכיר כל השנה. ובמה פליגי רש"י והרמב"ם.

ונראה דהנה דעת התוספות (בבא קמא פב:) נראה דפירשו דלא נתחלקה ירושלים כלל לשום שבט ע"ש. אמנם בחזון איש (א"ח קכו-ח) כתב בזה כוונה אחרת, דלכולי עלמא נתחלקה ירושלים מתחלה לשבט יהודה ובנימין, אלא דמאן דאמר לא נתחלקה סבירא ליה דחילקו כל מנת שתשאר זכות שימוש לכל ישראל לצורך החיובים שכלל ישראל נצרכים שם. וכשנבחרה ירושלים נשארה לשבט יהודה ובנימין הבעלות על הגוף, וזכות השתמשות לכל ישראל, על מה שהם יהיו נצרכים

בגמרא (יומא יב.) פליגי אי ירושלים נתחלקה לשבטים או לא, ותליא לה בפלוגתא דהני תנאי, דתניא מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות, ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים, ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה היה מזבח בנוי, ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום, שנאמר (דברים לג-ב) חופף עליו כל היום, לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזוכן לגבורה שנאמר ובין כתפיו שכן ע"כ.

ואם כן מקום המקדש היה בחלקם של יהודה ובנימין, ומרדכי הצדיק שהיה מקושר עם המקדש, אשר זכר תמיד שהוא מן הגולים עם הגולה, כי שורשו היה משני השבטים הללו איש יהודי ואיש ימיני. ואיש יהודי היה בשושן הבירה וגו' איש 'ימיני', ולכן היה תמיד לנגד עיניו 'אשר הגלה עם הגולה'. ולא עוד אלא שבנימין גם בהיות המקדש בחלקו

פרעה' קדמו להמן, וכדי לזכור גם הנסים שעשה לנו בימים הקדמונים תיקנו זמן קריאתה שלשה ימים דוקא קודם. ועוד תיקנו ט"ו למוקפין, לזכור הנסים שיעשה לנו בימי גוג ומגוג, שאז נהיה מוקפין חומת אש סביב.

ואפשר דזהו הפירוש בגמרא דקאמר דילפינן מבזמניהם או מכימים י"א י"ב. ומקשה הגמרא, ואימא י"ב י"ג ומשני י"ג זמן קהלה לכל היא ולא צריך קרא לרבויה. ויש בזה כמה פירושים כידוע, ולדידי הכי פירושא, דיום י"א שתיקנו נגד קין היה ליחיד שנולד ש, וכן ביום י"ב שתיקנו נגד עשו היה גם כן ליחיד ליעקב אבינו. אבל יום י"ג שתיקנו נגד הנסים שעשה לנו בימי פרעה, שאז כבר היה זמן קהלה לכל, שהיו בעצמם עם רב, ולא אותם בלבד גאל הקב"ה ממצרים אלא אף אותנו גאל עמהם, לכך לא צריך קרא לרבויה שצריך לזכור נס זה בכל יום ויום. ולדעתי הוא פירוש כפתור ופרח ע"כ.

ואם כן בימי הפורים אנו מצרפים להלל לה' גם על כל הישועות שעשה עמנו להציל אותנו מכל העומדים עלינו לכלותנו, ולכן יש לנו חמשה ימים של קריאת המגילה. ומטעם זה תיקנו חז"ל גם חמשה דברים לזכרון הנס, שאנו מודים לה' על חמשה שרצו לאבד אותנו. והימים האלו נזכרים ונעשים, ארבעה בעשיה, ואחת בזכירה, כי ארבעה הראשונים כבר עברו עלינו וכבר נעשה הישועה וניצלנו מידם. והחמישי שהוא נגד גוג ומגוג, עדיין לא בא לידינו, אלא אנו זוכרין אותו, שהבטיח ה' לנו גם אז להציל אותנו מידם.

וזהו על דרך דאיתא במדרש (שמו"ר כגה) תשורי מראש אמנה (שיר ד-ח), עתידין ישראל לומר שירה לעתיד לבוא שנאמר (תהלים צא-א) שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה ע"כ. ובידי משה שם הביא מהשל"ה הק' שפירש, כי ישראל על הים לא אמרו שירה עד שראו הנס כדכתיב (שמות יד-לא) וירא ישראל וגו' ויאמינו וגו' או ישיר. מה שאין כן לעתיד יהיה האמונה שלימה אצלם, שיאמרו שירה קודם עשיית הנס. וזהו תשורי מראש אמונה, שהאמונה תהיה כל כך גדול אצלם, שישירו עוד מראש, קודם שיראו הישועה בעיניהם. וזהו עתידין ישראל לומר שירה לעתיד, פירש שיאמרו שירה לעתיד, על הנס שיהיה אחר כך ודפח"ח.

וכמו כן יום ט"ו אנו חוגגין ואומרים שירה על העתיד לבוא, שגם במלחמת גוג ומגוג יגן ה' עלינו להציל אותנו. ומעתה כיון שיום ההוא מכוון על הגאולה העתידה, אשר ישיב ה' את שבותנו, ויבוא משיח צדקינו לגאלנו, ויחזירנו לארצנו הקדושה ברחמיו, אם כן עיקר השמחה של יום זה מתאים רק לירושלים עיר הקודש, ולא יתכן שירושלים יקרא מגילה ביום י"ד, ולא יהא לו יום טוב ביום ט"ו שהוא נגד מלחמת גוג ומגוג, ועל כן תיקנו חז"ל לקרוא ביום ט"ו במוקפין של ימות יהושע בן נון, ויהיו קורין שם ביום ט"ו.

ונראה דזהו הטעם שבדורות האחרונות ממשיכין עיקר השמחה של פורים ליום ט"ו, כי קרובים אנו לימות המשיח, שאז תהא מלחמת גוג ומגוג, ואנו משוררים על העתיד, שיצילנו ה' גם אז מחבלי משיח, ורוח הטומאה של גוג ומגוג יעביר מן הארץ. ■

ע"ש בארוכה. והיינו שיש זכות לכל ישראל על מקום המקדש לבנות שם הבית. ובירושלים בזמן עליית רגלים יוכלו להשתמש בכל העיר. ומעתה יש לומר דבזה פליגי רש"י והרמב"ם, דדעת רש"י כמו שביאר החזון איש דלמאן דאמר לא נתחלקה ירושלים, היינו רק שכל ישראל קיבלו שם זכות השתמשות לצורך חיוביהם. ועל כן רק בזמן עולי רגלים קיבלו זכות זה ולא כל השנה, ודעת הרמב"ם היא דלא נתחלקה ירושלים כלל, וכל השבטים שוין בה בבעלות, ולכן אין משכירין בתים בירושלים גם כל השנה.

הנה מצות היום של פורים המה חמשה מצות, משתה, שמחה, משלוח מנות, מתנות לאביונים, מקרא מגילה. ובגמרא (מגילה ב) דרשו והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור (אסתר ט-כה), כי עשיה הם ארבעה מצות הראשונות, וזכירה היא מקרא מגילה ע"ש. ויש להבין הלא לזכרון הנס די גם בדבר אחד, וכמו בחנוכה שתיקנו רק הדלקת הנרות, ולמה בפורים חייבו לעשות כל כך זכרונות. ומה גם שחילקו שארבעה מהם נכלל בעשיה, ואחת בזכירה.

גם להבין מה שתיקנו יום ט"ו לכרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון, ולא המוקפין מימי אחשורוש (מגילה שם). ודברי הר"ן ידועים כי זהו לכבודה של ארץ ישראל, שלא היה אז מוקף חומה, ורצו להחשיבה כשער עיירות גדולות, ולכן קבעו על ימי יהושע ע"כ.

ונראה בהקדם מה שביאר במעשה רוקח (לפורים) הטעם דמגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בט"ו (שם ב), הרי עיקר הזמן הוא בי"ד, והמה תיקנו שיכולים לקרותה שלשה ימים לפנייה, ולמה דוקא שלשה ימים ולא יותר, גם תיקנו יום לאחריו, דהיינו ט"ו למוקפין, וכל זה צריך טעם. וביאר על פי מדרש שוחר טוב (תהלים ב-ד), ארורים המה הרשעים שמקיימים עצות רעות על ישראל, וכל אחד אומר עצתי יפה מעצתו של ראשון וכו' ע"ש.

והיוצא מכלל המדרש, דקחשיב חמשה רשעים שהתייעצו על כלל קדושת ישראל מימות עולם עד ביאת משיח צדקינו. הראשון היה קין שהרג את אחיו שהיה מסיטרא דקדושה, ורצה שיתנהג העולם מסיטרא דטומאה קינא דמסאבותא כידוע משמו (וזהו בראשית נד-א), ואילו נתקיים ח"ו מחשבתו הרעה לא היו שם ישראל בעולם, והקב"ה הפר את מחשבתו הרעה ונתן לאדם זרע אחר 'שת' שממנו הושתת העולם, מסיטרא דקדושה, ויצאו ממנו ישראל שקיבלו התורה על ידי משה רבינו, בסוד מ'שה, ש'ת, ה'בל כידוע (עשרה מאמרות מאמר המדות מדה ח). והשני היה עשו, שביקש להרוג את יעקב שלא יצאו ממנו עם ישראל. והשלישי היה פרעה. והרביעי היה המן הרשע. והחמישי יהיה לעתיד 'גוג ומגוג'. וכולן הפר הקב"ה את מחשבתם הרעה, עד לעתיד יהיו ישראל גוי אחד בארץ, ויהיו מוקפין חומה של אש כדכתיב (זכריה ב-ט) ואני אהיה להם נאם ה' חומת אש סביב.

ובזה מבואר ממילא מה שהתקינו אנשי כנסת הגדולה שיכולים לקרות המגילה שלשה ימים קודם י"ד שהוא עיקר זמן קריאתה, היינו משום דשלשה רשעים 'קין' 'עשו'